

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1943

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 — ΣΤΑΔΙΟΥ — 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΡΑΣΜΟΥ
ΜΕΛΟΥΝΤΗΣ ΑΝ

ΕΡΑΣΜΟΥ
ΜΕΛΟΥΝΤΗΣ ΑΝ

Τό δεκαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἡ Δημοτικὴ στὴν Ἐπιστήμη.

Ἔχω μπροστά μου ἓνα χρήσιμο ἐπιστημονικὸ ἔργο καὶ συνάμα ἓνα ἀληθινὸ συγγραφικὸ ἄθλημα: τὴ *Βρεφικὴ Ὑγιεινὴ καὶ Βρεφοκομικὴ* τοῦ κ. Νικ. Ι. Σπυρόπουλου. Γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀξία τοῦ βιβλίου δὲν εἶμαι, βέβαια, ὁ εἰδικὸς ἢ κἀν ἀρμόδιος γιὰ νὰ μιλήσω. Θὰ ἤμουν, ἴσως, ἂν εἶχα μυαλὸ καὶ ἀκουγα τοὺς δικούς μου πού με προώριζαν γιὰ γιαντρός, ἐνῶ ἐγὼ ἀκολούθησα τὰ νομικὰ καὶ βγῆκα... δημόσιογράφος. Ἄν ἀποτολμῶ τὸ ἐπίθετο «χρήσιμο», εἶναι γιὰτὶ ἀνοίξα τὸ βιβλίο ἀπὸ φιλικὴ παρακίνηση καὶ μὲ μόνη τὴν πρόθεση νὰ ἰδῶ τὸ «δείγμα γραφῆς» τοῦ συγγραφέα, καὶ θὰ σὰς ἐξομολογηθῶ, χωρὶς νὰ εἶμαι πατέρας καὶ χωρὶς νὰ... περιμένω βλαστὸ, πῶς με τράβηξε ὡς τὸ τέλος! *Βρεφικὴ Ὑγιεινὴ καὶ Βρεφοκομικὴ*... Τί μπορεί νὰ ἐνδιαφέρει, θὰ πῆτε, ἓναν ἄνθρωπο μὲ τὶς ἐγνοίες τὶς σημερινές, μὲ ἓνα σωρὸ ὑποχρεώσεις ἄλλες ἀπέναντι ἐντύπων ἄλλης μορφῆς, τί μπορεί νὰ ἐνδιαφέρουν αὐτὲς οἱ 300 περίπου σελίδες μεγάλου σχήματος πού παραλαμβάνουν τὸ νεογνὸ ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού θὰ ἰδῆ τὸ φῶς καὶ τὸ παρακολουθοῦν σ' ὅλους τοὺς σταθμούς τῆς μικρῆς ζωῆς του ὡς τὴν ὥρα πού θὰ τὸ χαροῦμε μικρὸν ἄνθρωπο νὰ ψελλίζει τὶς πρῶτες του λέξεις. Ἔ, αὐτὸ τὸ βιβλίο σοῦ δίνει τὴ χαρὰ νὰ βλέπεις πῶς μπορείς μὲ τὰ μέσα τῆς Ἐπιστήμης νὰ προστατεύεις αὐτὸν τὸν εὐθραυστο ὄργανισμό ἀπ' ὅλους τοὺς κινδύνους πού τὸν περιζώνουν, καὶ συνάμα πῶς μπορείς νὰ ἀσφαλίσῃς τὴ μελλοντικὴ του ζωὴ ἀπὸ τὶς ταλαιπωρίες ἐκεῖνες πού συνήθως παρακολουθοῦν τὸν ἄνθρωπο τῶν δικῶν μας τόπων γιὰτὶ λείπει ἢ ὀργανωμένη προστασία καὶ ἢ μελετημένη διαιτητικὴ τοῦ βρέφους. Ὁ κ. Σπυρόπουλος σ' ἓνα σύντομο ἀλλὰ ζουμερὸ πρόλογο δείχνει πόση σημασία ἀποδίδει καὶ ποιά σημασία πράγματι ἔχει ἡ βρεφοκομικὴ γιὰ τὴν ὑγεία καὶ τὴ δημιουργικὴ πρόοδο τῆς φυλῆς. Δύο εἶναι οἱ πόλοι κἀθε ἀληθινῆς κοινωνικῆς προόδου, λέει ἐπάνω-κάτω ὁ κ. Σπυρόπουλος: ὑγεία σωματικὴ καὶ ὑγεία διανοητικὴ. Αὐτὲς οἱ δύο μορφές τῆς πραγματικῆς ὑγείας προβάλλουν στὴν ἀνθρωπότητα σὰν ἰδανικὸ ὁλοένα πῶς μεγάλο καὶ πῶς τέλειο. «Ἄμεσος καὶ ἀπώτερος σκοπός — καὶ ἐδῶ τὸν ἀντιγράφω — εἶναι κἀθε γενεὰ νὰ εἶναι σωματικά, ψυχικά καὶ πνευματικά καλύτερη ἀπὸ τὴν προηγούμενη. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τούτου εἶναι τόσο ἀσφαλέστερη καὶ μεγαλύτερη, ὅσο

νωρίτερα ἀρχίζει, ὅσο πῶς ἐπιστημονικά γίνεται καὶ ὅσο πῶς πλατιά καὶ ἐντονη εἶναι ἡ σχετικὴ προσπάθεια. Καὶ ἡ προσπάθεια αὕτη δικαιώνεται ὀλοκληρωτικά ὅταν ἐρχεται ν' ἀντικρῶσῃ τὸ ἀρχικὸ στάδιο τῆς ἀτομικῆς ζωῆς, δηλαδὴ τὴ βρεφικὴ ἡλικία...» Ἀληθινά, αὕτη εἶναι ἡ βάση. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Σπυρόπουλου εἶναι γραμμένο σὲ τρόπο πού νὰ ὑπηρετῇ δύο σκοπούς: καὶ τὸν καθαρὰ ἐπιστημονικὸ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλο, τὸν εὐρύτερο καὶ σημαντικώτερο κατὰ τὴ γνώμη μου, τὸν ἐκλαϊκευτικὸ: τὸ λέει ὁ συγγραφέας στὸν πρόλογό του: «...γι' αὐτὸ καὶ ἔχει γραφτῇ μὲ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ φανῇ χρήσιμο ὄχι μόνον στὸ γιαντρός, εἰδικὸ ἢ μὴ, καὶ στὸ σπουδαστὴ τῆς Ιατρικῆς, ἀλλὰ καὶ στὴ μαμὴ καὶ στὴ βρεφοκόμο καὶ ἰδίως στὴ μητέρα, δηλαδὴ σὲ ὅλους ἐκεῖνους πού ἐργάζονται γιὰ νὰ δώσουν στὴν αὐριανὴ κοινωνία μιὰ γενεὰ καλύτερη καὶ ἀνώτερη...».

Μὰ νὰ πού ἔφτασα σ' αὐτὸ πού δίνει κυρίως τὴν ἀφορμὴ στὸ σημεῖωμα τούτο: Στὸ πῶς εἶναι γραμμένο τὸ βιβλίο γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐκπληρῶναι τὸ διττὸ τούτο σκοπὸ. Εἶναι λοιπὸν γραμμένο σὲ μιὰ ὅσο γίνεται γιὰ ἐπιστημονικὸ κατὰ βάθος βιβλίο γλῶσσα ἀπλή, προσιτὴ στὸν καθένα, σὲ γλῶσσα δημοτικὴ. Δημοτικὴ πέρα γιὰ πέρα; Καὶ ναὶ καὶ ὄχι. Ἀληθινά, ὁ ἀναγνώστης δὲ σταματᾷ, παρὰ ἐλάχιστες φορές, σὲ λεκτικὰ σχήματα τῆς καθαρῆς γλώσσας, σὲ λέξεις πού θὰ μπορούσαν, νομίζω, χωρὶς βλάβη τῆς ἐπιστημονικῆς ὀρολογίας, νὰ δημοτικοποιηθοῦν, σὲ σύνταξη πού παρὰ τὴ δημοτικοφάνειά της εἶναι, στὴ βάση της, καθαρολογικὴ. Ἐλάχιστα εἶναι αὐτὰ τὰ ξεστρατίσματα ἀπὸ τὸ στρωτὸ, τὸ λαγαρό, τὸ ἀληθινὰ εὐχάριστο ὕφος τοῦ συγγραφέα τῆς *Βρεφοκομικῆς*. Καὶ γι' αὐτὸ χαρακτηρίσα ἀρχὴ-ἀρχὴ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Σπυρόπουλου ὡς συγγραφικὸ ἄθλημα. Δείχνει στοὺς ἐπιστημονέας μας, εἴτε εἶναι γιαντροί, εἴτε ἄλλοι, ὅποιαδήποτε, εἶναι ἡ ἐπιστήμη τους, πῶς ἡ γλῶσσα μας, ἡ δημοτικὴ, ἔχει μέσα σὲ μισὸν αἰῶνα ὑποστῆ τέτοια κατεργασία, πού μπορεί νὰ ἀνεχθῇ καὶ βάρη ἀλλότρια τῆς λογοτεχνίας. Ἡ προσπάθεια γιὰ τὸ δάμασμα τοῦ ἀτίθασσου αὐτοῦ ταύρου πού λέγεται ἐπιστημονικὸς λόγος ἔχει ἀρκετὴ προϊστορία στὸν τόπο. Ἐσκίνησε καὶ αὕτη μὲ τὸ γλωσσικὸ φανατισμὸ πού κυριαρχοῦσε στὴ διαμόρφωση τοῦ πεζοῦ λόγου, καὶ ἔσκινησε μὲ προϋποθέσεις στραβές καὶ μὲ ἐπιδιώξεις ἀπραγματοποίητες. Θέλησε νὰ δημιουργήσῃ ὀρολογία μὲ στοιχεῖα τῆς δημοτικῆς παραγνωρίζοντας μιὰ σταθεροποιημένη καὶ ἀπὸ χρόνια ἀμετακίνητη παράδοση, πού ἔφτασε σιγά-σιγά νὰ ἐγκλιματισθῇ στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ καὶ νὰ

τὴν κατακτῆση. Σήμερα, λ.χ., ἡ ὀδοντοφυΐα εἶναι γνωστὴ ἔστω καὶ ὡς *δοκτοφυΐα* καὶ σ' αὐτῇ τῇ χωριάτισσα, ἐνῶ τὸ *δοκτοφυΐωμα*, παρ' ὅτι δημοτικώτατο, θὰ ἀργοῦσε πολὺ κι' ἀμφιβάλλω ἂν τελικὰ θὰ πετύχαινε νὰ ἐκτοπίσῃ τὴν ὀδοντοφυΐα. Τὸ *ἰσοσκελὲς τρίγωνο* θὰ μείνῃ εὐπύχως καὶ στὴ δημοτικῇ γεωμετρίᾳ, ἴσως τὸ πολὺ-πολὺ νὰ γίνῃ *ἰσοσκελὲς τρίγωνο*, καὶ λέω εὐτυχῶς, γιατί θὰ ἦταν δυστύχημα ἂν κρατοῦσε τὸ *ἰσιόγκωνο τριώνγωνο* τοῦ φανατικοῦ μεταρρυθμιστῆ.

Δὲν πρόκειται νὰ ἐπιμείνω στὰ παραδείγματα. Τὸ ζήτημα τῆς Δημοτικῆς στὴν Ἐπιστήμη δὲ νομίζω νὰ ἐντοπίζεται στὴν ἐκδημοτικοποίηση τῆς ἐπιστημονικῆς ὀρολογίας, μολονότι καὶ τοῦτο, ὅπου εἶναι ἐφικτὸ καὶ αἰσθητικὰ παραδεκτὸ, πρέπει νὰ γίνεταί, ὅσο στὴ δημοτικοποίηση τῆς ἴδιας τῆς Ἐπιστήμης. Ἄλλ' αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ παρὰ μὲ τὴν ἐλλογή χρησιμοποίηση τῆς δημοτικῆς στὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημονικῶν θεμάτων. Ὁ κ. Νικ. Ι. Σπυρόπουλος τὸ ἐπιχειρεῖ καὶ τὸ κατορθώνει. Ἡ ἐπιτυχία τῆς προσπάθειάς του εἶναι καὶ μὰ νίκη τῆς γλώσσας.

AIM. X.

Ἡ Ἀκαδημία καὶ ἡ Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν γιὰ τὸν Κώστα Δημητριάδη.

Πολλοὶ ἐπλεξαν τὸ ἐγκώμιο τοῦ Κώστα Δημητριάδη, τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Διευθυντοῦ τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν, στὴν πυκνὴ σύνθεσιν ποὺ ἐγίνε γύρω ἀπὸ τὸ νεκρὸ του. Πρῶτος ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Νικ. Λούβαρης, — ὁ ἐπικηδεὺς λόγος του δημοσιεύτηκε στὴν «Καθημερινή» (29 Ὀκτ.), — κ' ἔπειτα ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Οἰκονόμος, ὁ ποιητὴς κ. Σ. Σκίπης, ὁ γλύπτης κ. Παναγιωτιάκης καὶ ὁ κ. Ἀλέξ. Φιλαδελφεύς.

Οἱ «ἐπικηδεῖες λέξεις» τοῦ κ. Γεωργίου Οἰκονόμου εἶναι οἱ ἑξῆς:

«Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν θρηνεῖ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κωνσταντίνου Δημητριάδου ἐπιλεκτικὸν μέλος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ καλλιτεχνικοῦ του ἔργου ἐτίμησε τὴν πατρίδα καὶ ἐσημείωσε σημαντικὸν σταθμὸν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς.

Ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ δυσκολωτέρου τῶν καλλιτεχνικῶν κλάδων ὁ Δημητριάδης δὲν ἐπέζητησε τὴν εὐδοκίμησιν διὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ παραδόξου καὶ δι' ἀχαλινώτων νεωτερισμῶν, ἀλλ' ἐργαζόμενος ἐντὸς τῆς μεγάλης κληρονομίας τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως, ἀξίας διδασκάλου τῆς παγκοσμίου καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως, ἐβάδισε τὴν ἀσφαλῆ ὁδὸν τῆς δημιουργίας μονίμων πλαστικῶν ἔργων, προϊόντων ὁμαλῆς σκέψεως καὶ ἀδιαταράκτου μορφολογικῆς ἱκανότητος, μακρὰν παντὸς ἐγωκεντρικοῦ ἰθορύβου καταδυναστεύαντος τὴν ἐλευθέραν κρίσιν. Βάσις τῆς εὐστόχου καὶ μονίμου πλαστικῆς

δημιουργίας εἰς πᾶσαν μεγάλην τέχνην ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν οὐχὶ μόνον ἡ σύλληψις, ἀλλὰ καὶ ἡ διατύπωσις τῆς μορφῆς εἰς γλῶσσαν εὐληπιον καὶ προσιτὴν. Τοῦτο δὲ ὑπῆρξε πάντοτε τὸ γνώρισμα τῶν μεγάλων γλυπτῶν καὶ τῶν μεγάλων ἐθνικῶν ομάδων, αἱ ὁποῖαι διέπρεψαν εἰς τὴν πλαστικὴν δημιουργίαν. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἀποτελεσμα ἐπέτυχον τὰ ἔθνη καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἄτομα διὰ τῆς προνομιούχου ἱκανότητος τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς σύλληψιν τῆς μορφολογικῆς ἐνότητος καὶ ὁμαλότητος. Ὁ Δημητριάδης, ἔχων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν του αἷμα τὸ σπέρμα τοῦ Ἑλληνικοῦ προνομίου καὶ ἀναπτύξας τοῦτο διὰ τῆς σπουδῆς μεταξὺ λαοῦ συγγενοῦς, ἠδυνήθη νὰ δημιουργήσῃ ἔργα φέροντα ἀξίαν καλλιτεχνικὴν σφραγίδα καὶ ὀδηγοῦντα τοὺς νεωτέρους πρὸς τὴν ἐθνικὴν γραμμὴν τῆς καλλιτεχνικῆς ἐξελιξέως. Τὴν ἐξαιρετικὴν ταύτην ἱκανότητα τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἔδειξε κυρίως ὁ Δημητριάδης κατὰ τὴν εἰκονικὴν παράστασιν προσώπων, τῶν ὁποίων ἐπέδωκε τὴν ἔκφρασιν τῆς φυσιογνωμίας κατὰ τρόπον θαυμαστόν, κατορθώσας νὰ ἐμψυχώσῃ ἐκάστοτε τὴν ἀψυχὸν ἔλπην καὶ νὰ ἐμπνέῃ βαθὺ ἦθος, ἀπορρέον ἐκ τῆς ὄλης τοῦ ἀπεικονιζομένου ὑποστάσεως. Εἰς τὴν ἠθικὴν δὲ ταύτην διατύπωσιν ἐπέτυχε κυρίως ὁ Δημητριάδης, διότι κατέχων τὴν λαμπρὰν ἱκανότητα τοῦ μέτρου, δὲν ἐπέζητησε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὰ εἰκονικὰ του ἔργα περισσότερα χαρίσματα ἢ ἠθικὰ γνωρίσματα παρ' ὅσα εἶχε τὸ φυσικὸν πρότυπον, ἀπέφυγε δὲ πάντοτε τὴν ὑπερβολὴν, ὅπως καὶ εἰς ὅλον του τὸν ἄλλον βίον.

Δυστυχῶς ἡ Μοῖρα ἀφῆρπασεν αὐτὸν προῶρος καὶ ἀπέκοψε τὴν περαιτέρω δημιουργίαν, στέρησασα αὐτὸν ἀκόμη μεγαλητέρας δόξης, τὸ δὲ ἔθνος μακροτέρως διδασκαλίας.

Ἄλλὰ ἡ μνήμη του θὰ ζῆσῃ μακροχρόνιος διὰ τῶν ἀξίων αὐτοῦ ἔργων καὶ διὰ τῆς συνεχείας τῶν μαθητῶν του, τῶν δύο ταύτων μεγάλων στεφάνων τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ μεγαλοῦργων διδασκάλων, τῶν συντελεστῶν τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος.»

Ὁ κ. Σ. Σκίπης ἀποχαιρέτησε τὸν Κώστα Δημητριάδη μὲ τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡ Ἀνωτάτη Σχολὴ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ποὺ ἐπὶ δεκαετία ὁλόκληρα χρόνια ἐλάμπρυνε στὸ ἀξίωμα τοῦ διευθυντῆ τῆς, μοῦ ἀνάθεσε τὸ μικρὸ καθῆκον νὰ σοῦ ἀπευθύνω τὸν τελευταῖο χαιρετισμὸ. Καὶ ἴσως νὰ εἶμαι κατάλληλος γι' αὐτό, ἂν ὄχι γι' ἄλλο λόγο, τουλάχιστο γιὰ τὴ φιλία τῶν σαράντα χρόνιων ποὺ μᾶς συνδέει.

Σὲ θυμᾶμαι μαθητὴ ἀκόμα τῆς ἴδιας Σχολῆς, γεμάτον ἀπὸ ὄνειρα καὶ νιάτα, νὰ βραβεύσαι μὲ τὸ Ἀβερῶφειο Βραβεῖο τῆς καὶ νὰ φεύγεις γιὰ συμπλήρωση τῶν καλλιτεχνικῶν σου σπουδῶν στὸ Παρίσι. Θυμᾶμαι, δυὸ χρόνια πρὶ ἔπειτα, τὴ συνάντησή μας στὸ Καρτιὲ Μονπαρνάς.

Ἦσουν ἤδη προσαρμοσμένος τέλεια στὸ νέο περιβάλλον, μὲ ἀποχτημένο πιστοποιητικὸ σπουδῶν τῆς ἑξακουστῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Παρισίου, μὲ τὸ ἐργαστήρι σου στημένο,